

BASINDA “FACEBOOK İSTİSMARI” VE TOPLUMDAKİ YANSIMALARI

Mustafa ŞAHİN*
Serkan Volkan SARI**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Facebook.com adlı internet sitesinde meydana gelen istismar olaylarını gazetelerde yer alan haberler aracılığıyla incelemektir. Bu doğrultuda, 2009- 2010 yılları arasında Milliyet, Sabah ve Zaman gazetelerinde yer alan Facebook istismarına yönelik haberler taranmıştır. Araştırmada kullanılan veriler Sabah, Milliyet ve Zaman gazetelerinde yer alan Facebook İstismarı ile ilgili haberlerin taranması sonucu elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde, “doküman incelemesi” tekniği ve “içerik analizi” yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, Facebook hesabı bulunan bireylerin sözel, fiziksel, yasal olmayan yollarla ve kişiler arası ilişkiler noktasında çeşitli istismarlara maruz kaldıkları belirlenmiştir. Sonuç bölümünde konuyla ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Facebook, İnternet, İstismar.

FACEBOOK ABUSE IN PRESS AND ITS REFLECTIONS ON SOCIETY

ABSTRACT

This study aimed to investigate the incidents of abuse in Facebook with a focus on the way they are reflected in the printed media. This purpose, the study scanned the news about Facebook abuse between the years 2009-2010 in Turkish newspapers Milliyet, Sabah and Zaman. In order to analyze the collected data, “document analysis” and “content analysis” methods were used. The data revealed that those who had a Facebook account were exposed to varying verbal, and physical abuses in some way or another in terms of personal relationships. At the end of the study some recommendations were made.

Key Words: Facebook, Internet, Abuse

* Yrd. Doç. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı. 61300, Trabzon, Türkiye, mustafa61@ktu.edu.tr.

** Arş. Gör. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı. 61300, Trabzon, Türkiye, vsari@ktu.edu.tr.

Giriş

Günümüzde gittikçe yaygın olarak kullanılmaya başlayan internet üzerindeki sosyal ağlar kişilerden gruplara, organizasyonlardan toplumlara çok farklı seviyelerde ilgi alanları sunmaktadırlar¹. Araştırmalar son otuz yılda internet üzerinden sosyal ağlar ile iletişim kurma davranışının insanlar arasındaki popülaritesinin arttığını göstermektedir.² Bir sosyal ağ yapısı kişilere hem kendi uluslarından hemde farklı uluslardan kişilerle iletişim kurma olanağı vermektedir. Bu sayede kişiler karşılarındaki insanlarla doğrudan, görerek ve duyarak, iletişime geçebilmekte beraberce vakit geçirebilme şansına ulaşabilmektedirler. Bu bağlamda Facebook, Myspace, Twitter gibi üye temelli internet topluluklarının kişilere kendilerine ait bir kullanıcı adına sahip olma, fotoğraf ve diğer bilgilerini kullanarak bir profil oluşturma ve başkalarıyla bunları paylaşma olanağı verdiği görülmektedir.

Ülkemizde de son dönemlerde bu gibi ağların kullanım oranının arttığı görülmektedir. Özellikle Facebook adlı sosyal paylaşım sitesinin dünyada ve ülkemizde geniş katılım oranlarına eriştiği ifade edilmektedir. Facebook adlı site ilk olarak Şubat 2004'te Harvard'da bir öğrenci grubu tarafından kurulmuş, 2005 yılına kadar Standford, Colombia, Yale ve İngiliz üniversitelerine yayılmıştır. İlk olarak 13 yaşın üzerindeki bireylerin kullanabildiği Facebook, sonradan yukarıdaki üniversitelerde yer alan öğrencilerin çoğu arasına yayılmıştır. Bu hızlı artış Temmuz 2008'e gelindiğinde dünya genelinde yaklaşık 250 milyon kullanıcıya ulaşmıştır.³ Yapılan son istatistiklere göre Facebook.com adlı sitenin bugün yaklaşık olarak 400 milyon kullanıcıya eriştiği belirtilmektedir. Bununla beraber, site içinde her gün yaklaşık 60 milyon kişinin durum güncellemesi yaptığı, siteye her gün 3 milyardan fazla fotoğrafın yüklendiği de ortaya çıkan çarpıcı veriler arasındadır.⁴ Bu sitenin 2008 yılına ait verileri, yaklaşık 250 milyon kullanıcı ve günde yaklaşık 30 milyon durum güncelleme olarak belirtilmiştir.⁵ Yalnızca bu rakamlar bile günümüzde Facebook kullanımının tahmin edilemez boyutlara ulaştığını bir kez daha gözler önüne sermektedir.

¹ Kadushin, C. The Motivational Foundation of Social Networks. *Social Networks*, (24) p. 77-91, 2002.

² Levy, S. (2007). Are MySpace users now spacing out? *Newsweek*, 149, (22), p. 26; Ronn, K. Social Networking: Closer Than You Think. *Business Week Online*, 12, 2007.

³ Burcher, N. Latest Facebook Usage Statistics by Country. Available from: <http://www.nickburcher.com/2009/07/latest-facebook-usage-statistics-by.html>. 2009.

⁴ Facebook,2010.Statistics. Facebook, <http://www.facebook.com/press/info.php?statistics> (Erişim tarihi: 01.02.10).

⁵ Facebook,2008.Statistics.Facebook,<http://www.facebook.com/press/info.php?statistics>, (Erişim Tarihi: 01.02.10).

Facebook gibi sosyal paylaşım ağlarına karşı artan ilgi, bilim adamlarının da ilgisini bu yöne çekmiştir. İnsanların neden bu tip ağlara karşı yoğun ilgi gösterdikleri, buralarda ne kadar ve ne şekilde vakit harcadıkları merak konusu olmuştur. Bu noktadan hareketle, son dönemde Facebook konusunda yapılan çalışmaların sayısı da hızla artmaktadır. Öğrencilerin sosyal ağları kullanma sıklıkları ve bu ağların akademik başarıları üzerindeki etkisi araştırmacıların dikkatini çeken başlıca hususlardandır. Özellikle gençler arasında sosyal ağları kullanım oranı dünya genelinde hızla artmaktadır. Araştırmacılar tarafından 213 katılımcı üzerinde yapılan bir çalışmada, katılımcıları % 54'ünün üniversiteye başlamadan önce bir Facebook hesabının olduğu, % 25'inin üniversiteye başladığında bir Facebook hesabı edindiği, % 21'inin ise üniversite eğitiminden sonra bir Facebook hesabı edindiği belirlenmiştir.⁶ Yapılan diğer bir çalışmada İngiliz lise öğrencileri arasında en popüler sosyal paylaşım sitesinin Facebook olduğu sonucuna varılmıştır.⁷ Akademik başarı ve Facebook kullanımı konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında, Facebook kullanımının öğrencilerin motivasyon düzeyini düşürdüğü, bu sitelerde fazla vakit harcamalarının akademik başarıları üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğu ve sosyal ilişkilerine zarar verdiği tespit edilmiştir.⁸ Facebook'un insanlar arasındaki kullanım sıklığını belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada, bir kütüphane araştırması için öğrencilere anketler gönderilmiş ve öğrencilerden bu anketleri Facebook, e-posta, Messenger ve telefon gibi araçları kullanarak cevaplamaları istenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre 126 cevap Facebook aracılığıyla, 122 cevap e-posta ile ve 112 cevap da diğer araçlar vasıtasıyla gönderilmiştir. Buradan Facebook

⁶ Madge, C., Meek, J., Wellens, J. & Hooley, T. *Facebook*, Social Integration and Informal Learning at University: 'It is More for Socialising and Talking to Friends About Work Than for Actually Doing Work'. *Learning, Media and Technology*, 34, (2), p.141–155, 2009.

⁷ Hargittai, E. Whose Space? Differences Among Users and Non-users of Social Network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 1, (13), 1, 2008.

⁸ Atıcı, B. Sosyal Bilgi İnşasına Dayalı Sanal Öğrenme Çevrelerinin Öğrenci Başarısı ve Tutumlarına Etkisi. *Education and Science*, 143, (32), 2007; Peluchette, J. & Karl, K. Examining Students' Intended Image on Facebook: "What Were They Thinking?!" *Journal of Education For Business*, 85, (30), 2010; Pempek, A.T., Yermolayeva, A.Y. & Calvert, S.L. College Students' Social Networking Experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, p. 227–238, 2009; Seder, P.J. & Oishi, S. Ethnic/racial homogeneity in college students' Facebook friendship Networks and subjective well-being. *Journal of Research in Personality*, 43, p. 438–443, 2009; Selwyn, N. Faceworking: exploring students' education-related use of Facebook. *Learning, Media and Technology*, 34, (2), p. 157–174, 2009; Ortiz, M.G.R., Hoyos, J.R.C. & Lopez, M.G.R. The Social Networks of Academic Performance in a Student Context of Poverty in Mexico. *Social Networks*, 26, p. 175–188, 2004; West, A., Lewis, J. & Currie, P. Students' Facebook 'Friends': Public and Private Spheres. *Journal of Youth Studies*, 12, (6), p. 615- 627, 2009.

kullanımının artık Messenger, e-posta gibi en yaygın kullanıldığı düşünülen iletişim araçlarını bile geride bıraktığı görülmektedir.⁹

İnternet teknolojisinin insanlar arasındaki zaman ve mekan farklılıklarını azalttığı, insanlar arasındaki ilişkilerin çeşitliliğini ve birbirleriyle iletişim kuran insanların sayısını artırdığı ifade edilmektedir.¹⁰ Dolayısıyla sosyal paylaşım sitelerinde kişilerin kendilerini daha iyi ifade ettikleri, kişisel ve kişiler arası becerilerini daha iyi ortaya çıkardıkları düşünülmektedir. Bu tip ağlara üye olan bireyler, toplum içinde sağlayamadıkları özgüven ve benlik düşünceleriyle ilgili eksikliklerini sosyal ağların kendilerine sağladığı imkanlarla gidermeye çalıştıkları görülmektedir. Dolayısıyla sosyal paylaşım ağlarıyla kişilik ve kişilik bozuklukları arasında doğrudan bir ilişki olması beklenmektedir. Bu konuda son dönemde sosyal paylaşım ağlarıyla kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmaya 809 askeri personel katılmıştır. DSM 4 (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) kriterlerinden yola çıkılarak yapılan bu araştırmanın sonuçlarına göre, sosyal ağların kullanımıyla Narsistik ve Histerik kişilik bozuklukları arasında pozitif ilişki ortaya çıkarken; Şizoit ve Şizotipal kişilik bozuklukları ile sosyal ağların kullanımı arasında negatif ilişki tespit edilmiştir.¹¹ Yine aynı araştırmacı tarafından yapılan başka bir çalışmada, Borderline Kişilik Bozukluğu (BPD) gösteren bireylerin uygun olmayan sosyal ağlara karşı bir bağlılık yaşadıkları ve bu sayede kendilerine destek arama davranışı içinde oldukları sonucuna varılmıştır.¹²

İnternet ortamında iletişime geçen insanların sayısının artması, şirket ve organizasyonların dikkatlerini de bu ağlara çekmiştir. Bu sitelerin, kuruluşlara kısa zamanda ve düşük maliyetle bir çok insana ulaşma imkânı verdiği bilinen bir gerçektir.

Şirketlerin Facebook gibi sosyal ağlar üzerinden kazanç sağlama çabalarını incelemek açısından da son dönemde bazı araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalarda sosyal paylaşım ağları üzerinden kullanıcıların, organizasyonlar ve şirketler hakkındaki bilgilere daha kolay ve hızlı ulaşabildikleri, ancak büyük çoğunluğun bu organizasyonlara şüpheyle

⁹ Mack D, Behler A, Roberts B. & Rimland E. Reaching Students with Facebook: Data and Best Practices. *Electronic Journal of Academic Speech*, 8, (2), 2008.

¹⁰ Aktaş, C. Interpersonal Communication Through The Internet. *Selçuk İletişim*, 3, (4), 2005.

¹¹ Clifton, A., Turkheimer, E. & Oltmanns, T.F. Personality Disorder in Social Networks: Network Position as a Marker of Interpersonal Dysfunction. *Social Networks*, 31, p. 26–32, 2009.

¹² Clifton, A., Turkheimer, E. & Oltmanns, T.F. Improving Assessment of Personality Disorder Traits Through Social Network Analysis. *Journal of Personality* 75, p. 1007–1031. 2007.

yaklaştıkları ve tam anlamıyla güvenemedikleri sonucuna ulaşmışlardır.¹³ Bu konuda yapılan başka bir araştırmada, Facebook'a yüklenen kişisel verilerin potansiyel çalınma riskiyle karşı karşıya olduğu, bunun engellenmesi için bazı programlara ihtiyaç duyulduğu sonucu ortaya konmuştur.¹⁴

Ortaya çıkan bu güven bunalımı yeni bir soru işaretinin doğmasına sebep olmaktadır. İnsanların bu gibi sitelere kendi kişisel verilerini girmeleri ne kadar doğrudur? Bu gibi siteler insanların kişisel verilerinin çalınmasını engellemek için hangi önlemleri almaktadırlar. Günümüzde bu konuda birçok sorunun yaşandığı görülmektedir. Sosyal paylaşım sitelerinde yaşanan güven bunalımı ve gizlilik problemleri konusu araştırmacıların dikkatini çeken diğer bir nokta olmuştur. Yapılan araştırmalarda; hiçbir faydalı teknolojinin riskten uzak olamayacağı; sosyal paylaşım sitelerinde yer alan kişilerin çoğunlukla kimliklerini dolaylı yoldan veya değiştirerek ifşa ettikleri; kişilerin bu gibi sitelerde normalde davrandıklarından farklı tepkiler verdikleri ortaya konmuştur.¹⁵

Günümüzde sosyal ağlar ve bunların kullanım oranları hızla artarken, ortaya insanların bu ağlarda yaşadıkları bazı problemlerde çıkmaktadır. Bugün yazılı ve görsel medya da gün aşırı sosyal ağlarla ilgili bir haber yapıldığı görülmektedir. Yapılan bu haberlere bakıldığında, çoğunluğun olumsuz içerikler taşıdığı dikkati çeken bir noktadır. İnsanların faydalanması için geliştirilen bazı teknolojiler, taşıdıkları güvenlik zaafları sebebiyle bir güvenlik riski taşımakta mıdır? Facebook gibi sosyal paylaşım ağları, ne kadar kontrol altında tutulmaktadır? Çağımızda yaşanan teknolojik gelişmelerin beraberinde birtakım sorunları da getirdiği yadsınamaz bir gerçektir. Yaşanan bu sorunlar kadar, onların sebepleri ve nasıl çözülecekleri de önemli bir konudur. Sorunun çözümü noktasında görsel ve yazılı basına büyük rol düştüğü bir gerçektir. Bu nedenle çağımızda sisteme geri bildirim veren, bilgi sağlayan önemli araçlardan birisi olarak değerlendirilen yazılı basında Facebook gibi sosyal paylaşım ağlarıyla ilgili haberlerin nasıl verildiği, insanların bu konuda ne oranda

¹³ Hill, L. N. & White, C. Public Relations Practitioners' Perception of the World Wide Web as a Communications Tool. *Public Relations Review*, 26, (1), p. 31–51, 2000; Waters, D.R., Burnett, E., Lamm, A. & Lucas, J. Engaging Stakeholders Through Social Networking: How Nonprofit Organizations are Using Facebook. *Public Relations Review*, 35, p. 102–106, 2009.

¹⁴ Nosko, A., Wood, E. & Molema, S. All About Me: Disclosure in Online Social Networking Profiles: The Case of Facebook. *Computers in Human Behavior*, In Press, 2009.

¹⁵ Cheshire, P. W. Facebook and the Fusiform Gyrus. *Ethics & Medicine*, 25, (3), 2009; Ellison, N., Heino, R. & Gibbs, J. Managing Impressions Online: Self-Presentation Processes in The Online Dating Environment. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 11, (2), 2006; Gibbs, J. L., Ellison, N. B. & Heino, R. D. Self-Presentation in Online Personals: The Role of Anticipated Future Interaction, Self-Disclosure, and Perceived Success in Internet Dating. *Communication Research*, 33, (2), p. 152–177, 2006.

bilgilendirildiğinin incelendiği medya analizleri bu konularda çalışan tüm sosyal ve idari birimler için önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu bağlamda çalışmanın amacı, 2009- 2010 yılları arasında Facebook’la ilgili haberlerin gazetelerde ne sıklıkta ve nasıl yansıtıldığını incelemek, Facebook istismarının türlerini, sebep ve sonuçlarını değerlendirmektir.

Araştırmanın Yöntemi

Örneklem

Bu çalışmada yazılı basın haberleri daha detaylı, derinlemesine sunması, geçerli belge özelliği taşıması ve istenildiğinde tekrar ulaşılabilmek olanağı taşıması nedeniyle seçilmiştir. Çalışmanın örneklemini, Sabah, Milliyet ve Zaman gazetelerindeki 2009- 2010 yılları arasında yer alan Facebook İstismarına yönelik haberler oluşturmaktadır. Bu gazeteler “ölçüt örneklem” yöntemine, Türkiye’deki satış rakamları ve farklı medya gruplarına ait olma kriterleri göz önünde bulundurularak amaçlı olarak seçilmiştir. Bu örneklemedeki temel düşünce, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir veya önceden hazırlanan bir ölçüt listesi kullanılabilir.¹⁶

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada kullanılan veriler Sabah, Milliyet ve Zaman gazetelerinde yer alan Facebook İstismarı ile ilgili haberlerin 2009- 2010 yılları arasında bir yıllık süre (01.01.2009/01.01.2010) ile taranması sonucu elde edilmiştir. Tarama sonucunda toplam 166 gazete haberine ulaşılmıştır. Veriler her üç gazetenin internet sitesinden alınmıştır. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanılabilmesini belirtmiştir.¹⁷ Ayrıca gazetelerin eğitim araştırmalarında veri toplamak için kaynak olarak kullanılabilmesini ifade edilmektedir.¹⁸

Verilerin Analizi

Facebook’ta yaşanan istismar olaylarının basına nasıl yansıtıldığının araştırıldığı bu çalışmada, “doküman incelemesi” tekniği kullanılmıştır.

¹⁶ Yıldırım, A. ve Şimşek, H. Nitel Araştırma Yöntemleri. Beşinci Baskı. Ankara. s.187, 2006.

¹⁷ Yıldırım, A. ve Şimşek, H.a.g.e. s. 197.

¹⁸ Cohen, L & Manion, L. Research Methods in Education. Fourth Edition. J&L Composition Ltd.North Yorkshire, London, p. 285, 1996.

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.¹⁹ Sabah, Milliyet ve Zaman gazetelerinde yer alan ve öznesi Facebook istismarı olan haberler, bu araştırmanın verilerini oluşturmuştur. İstismar, kelime anlamı olarak birinin iyi niyetini kötüye kullanmak; bireylerin toplumsal kümelerin ya da toplumların, görece daha güçsüz bireylerin, toplumsal kümelerin ya da toplumların emeğini ve kaynaklarını kendi çıkarlarına kullanmaları anlamlarına gelmektedir.²⁰ Bir diğer araştırmacı istismarın, genel anlamda bireylerin duygusal, fiziksel ve cinsel gelişimine zarar veren kasıtlı ya da kasıtsız yapılan ya da yapılması gerektiği halde yapılmayan davranışları içerdiğini ifade etmektedir.²¹ Analiz edilecek her haber metnine altı sorudan oluşan içerik çözümleme yönergesi uygulanmıştır. Bu sorular şöyle sıralanmıştır:

1. Yayınlanan haber hangi gazetede yer almaktadır?
2. Haberlerde kullanılan dilin yönlendiriciliği nedir?
3. Meydana gelen istismarın gazetelere göre dağılımı nedir?
4. Meydana gelen istismarın türü nedir?
5. Facebook istismarını kimler yapmakta ve kimler maruz kalmaktadır?
6. Facebook istismarının sebepleri ve sonuçları nelerdir?

Yukarıdaki sorulardan elde edilen yanıtlar kategorize edilerek gruplandırılmıştır. Nitel verilerin sayısallaştırılmasında sıklıktan yararlanılmıştır. Veriler içerik çözümleme yönergesine göre ve araştırmanın alt problemlerine uygun olarak sunulmuştur.

Bulgular ve Yorum

Çalışma kapsamına alınan gazetelerdeki haberlere uygulanan altı soruluk içerik çözümleme yönergesi doğrultusunda yapılan analiz sonuçları aşağıda ifade edilmiştir.

¹⁹ Cohen, L & Manion, L. *a.g.e.* p. 164.

²⁰ TDK, 2010. <http://tdkterim.gov.tr/seslisozluk/?kategori=yazimay&elim=esec=03431> (Erişim Tarihi: 02.02.10).

²¹ Mangalçı, B. Lise 2. Sınıf Öğrencilerinin Ailede Çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 35- 36, 2002.

Tablo 1. Facebook İstismarıyla İlgili Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazeteler	Zaman		Sabah		Milliyet		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Haber Sayısı	30	18.1	45	27.2	91	54.7	166	100

Araştırma kapsamında seçilen üç gazeteye Facebook İstismarı ile ilgili haber dağılımları açısından bakıldığında, en fazla haberin % 54,7 ile Milliyet gazetesinde yer aldığı, bunu %27,2 ile Sabah gazetesi ve % 18,1 ile Zaman gazetesinin takip ettiği görülmektedir.

Facebook istismarını konu alan haberlerin gruplandırılmasında fiziksel yolla meydana gelen istismar, sözel yolla meydana gelen istismar, yasadışı kullanımdan doğan istismarlar ve kişilik haklarına yönelik istismarlar dikkate alınmıştır.

Tablo 2. Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

İstismar türleri	N	%	Toplam	
			%	
Fiziksel İstismar	Adam kaçırma	8	4,8	19,2
	Tecavüz/ şantaj	12	7,2	
	Fiziksel şiddet	12	7,2	
Sözel istismar	Özel kişi ve kurumlara hakaret	15	9,6	22,2
	Cinsel istismar/ kişisel hakaret	21	12,6	
Yasadışı kullanımdan doğan istismar	İzinsiz profil kullanma ve veri paylaşma	30	18,0	45,0
	Dolandırıcılık	16	9,6	
	Çıkar sağlayıcı faaliyet	15	9,0	
Kişiler arası ilişkilere yönelik istismar	Şifre çalma gizlilik güvenlik	14	8,4	13,8
	İntihar ve ölüm haberleri	15	9,0	
	Kıskançlık ve boşanma	8	4,8	
	Toplam	166	100,0	100,0

Bulgular toplam 166 haberin % 19,2'sinin Facebook'ta yaşanan olumsuz yaşantıların kişilerin birbirlerine fiziksel şiddet uygulamalarıyla sonuçlanmasını içeren haberler (32 haber), % 22,2'sinin Facebook'ta yaşanan olumsuz yaşantıların kişilerin birbirlerine sözel olarak hakaretlerde bulunmalarını içeren haberler (36 haber), % 45'inin Facebook'un yasadışı kullanımından doğan haberler (75 haber) ve % 13,8'inin Facebook'ta yaşanan kişiler arası ilişkilerde yaşanan istismarı içeren haberler (24 haber) şeklinde verildiğini göstermiştir.

Gazetelerde yer alan haberlerin ifade ediliş tarzına bakıldığında, Facebook kullanımı sonucu fiziksel ve sözel istismarı içeren haberlerle kişilik haklarına saldırı bulunan haberlere karşı genellikle kınayıcı bir dil kullanılırken, yasadışı kullanıma yönelik haberler yorumsuz ve iddia şeklinde sunulmuştur.

Facebook'ta İstismar Türleri, Gerekçeleri ve Sonuçları

Facebook'un kötüye kullanımından doğan haberler yukarıda dört başlık altında toplanmıştı. Bu başlıkların içerdiği haberlere ilişkin bulguların analizleri aşağıda yer almaktadır.

Facebook Kullanımı ve Fiziksel İstismar

Facebook kullanımı sırasında meydana gelen fiziksel istismar haberleri "adam kaçırmaya, tecavüz/şantaj ve fiziksel şiddet" olarak sınıflandırılmıştır. Adam kaçırmaya vakalarına yönelik haberler; kaçırılan bir bireyin Facebook hesabı sayesinde bulunması (1), Facebook aracılığıyla tanışılan kişiler tarafından kaçırılma vakası (7), Facebook aracılığıyla tanışılan kişi tarafından tecavüze uğrama (5) ya da şantaj vakaları (7), Facebook'ta doğan anlaşmazlıklar ve karşılıklı hakaretler sonrası kişilerin birbirlerine dönük şiddet girişimleri (12) olarak belirlenmiştir. Burada meydana gelen fiziksel şiddet olaylarına bakıldığında, kişilerin Facebook üzerinden daha önceden tanımadıkları kişilerle, yapılan bir yorum ya da paylaşılan bir doküman sonrası anlaşmazlığa düştükleri görülmektedir. Bunun üzerine kişilerin birbirlerine bir buluşma adresi vererek bir araya geldikleri, karşılıklı sözlü sataşma ve kavgaya varan davranışlarda buldukları görülmektedir. Ayrıca, haberlere tek tek bakıldığında ise kişilerin en çok tecavüz ve fiziksel şiddete maruz kalma vakalarına karıştıkları dikkati çekmektedir.

Facebook Kullanımı ve Sözel İstismar

Facebook kullanımı sırasında ortaya çıkan sözel istismar haberleri ise "şahsa yönelik hakaret ve cinsel istismar ile özel kişi ve kurumlara yönelik hakaretler olarak sınıflandırılmıştır. Yapılan içerik analizi sonrası Facebook kullanımı sırasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar ya da çeşitli sebeplerden ötürü (paylaşılan bir doküman ya da üye olunan bir grup gibi) kişilere sözel yolla hakaret etme vakalarının (21) ortaya çıktığı görülmüştür. Burada kişinin cinsiyeti, mensup olduğu dini yapı gibi konular hakaretlerin öne çıktığı unsurlar

olarak dikkati çekmektedir. Bununla beraber, Facebook'ta oluşturulan gruplar aracılığıyla da özel kişi ve kurumlara, dini yapılara yönelik hakaretler ve karşı gruplar oluşturulan haberler (15) göze çarpmaktadır. Yapılan haberlerin içeriğine bakıldığında

Özel kurumlara oluşturulan gruplar yoluyla hakaret etme ya da olumsuz ifadeler kullanarak rencide etmeye yönelik haberler (5), dini yapıları karalama ya da olumsuz ifadeler kullanarak rencide etmeye yönelik haberler (2), özel kişi ya da devlet büyüklerine yönelik hakaretler ya da olumsuz ifadeler kullanarak rencide etmeye yönelik haberlerin (8) gazetelerde yer aldığı belirlenmiştir. Bu haberlerde özellikle gündemde olan belli kişi ve grupların olumlu veya olumsuz propagandalarını yapmak amacıyla Facebook üzerinde gruplar oluşturulduğu görülmektedir. Sözel yolla yapılan istismar haberlerinde çoğunluğu özel kişi ve kurumlara yönelik saldırı haberlerinin oluşturduğu belirlenmiştir. Burada, kişilerin kendi düşüncelerini internet ortamında daha rahat ifade edebildikleri, kendilerine daha kolay ve hızlı bir şekilde yandaş bulabildikleri belirlenmiştir. Bir kişi ya da kurum adına grup kurma özelliğinin Facebook sitesi bünyesinde herhangi bir engeli bulunmadığı görülmektedir. Yani isteyen her kullanıcının grup kurabilme, kurulan bir gruba üye olabilme ya da bu gruplarda düşüncelerini özgürce paylaşabilme durumu söz konusudur. Dolayısıyla Facebook sitesi yöneticilerinin bu tür sorunları önleme adına aldıkları tedbirlerin yetersiz olduğu da dikkati çeken bir noktadır.

Facebook'un Yasadışı Kullanımından Doğan İstismarlar

Facebook kullanımının amacına uygun olmayan kullanım şekillerinden birisi de "yasadışı amaçlar için kullanım"dır. Bu sınıflandırmada yer alan haberlerde kişilerin kendi izinleri olmadan profil bilgilerine ulaşılması, verilerinin izinsiz alınması ya da paylaşılması gibi vakalar yer almaktadır. Yapılan içerik analizi sonrası Facebook hesabı olan kişilerin izinsiz kişisel verilerinin alınması ya da paylaşılması ve kendilerinin izini olmaksızın kendi adlarıyla bir hesap açılması haberleri (30), kişilerin hesap şifrelerinin kırılarak bilgilerine ulaşılması (14), kişilerin mevcut hesap bilgilerine ulaşarak ya da kişilerin kandırılması yolu ile dolandırıcılık faaliyetleri (16), yasadışı suç örgütlerinin Facebook üzerinden kendilerine çıkar sağlayıcı faaliyetlerde bulunmaları (15) gibi haberlerin gazetelerde yer aldığı belirlenmiştir. Burada dikkati çeken nokta, kişilerden izin alınmadan kişisel verilerinin alınması ya da paylaşılması ve kendilerinin izini olmaksızın kendi adlarıyla bir hesap açılmasına yönelik haberlerin yapılmış olmasıdır. Bu durumdan özellikle medya dünyasında ün yapmış, halk tarafından tanınan insanların zarar gördükleri belirlenmiştir. Bununla beraber, kişilerin Facebook hesaplarına girdikleri kişisel verilerin çalınarak dolandırıcılık gibi yasadışı faaliyetlere sebebiyet verdiği de gazete haberlerinde sıkça yer alan başlıklar arasında dikkati çekmektedir. Burada bir güvenlik zafiyetinin var olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle

kullanıcıların kesinlikle önemli düzeydeki kimlik bilgilerini buralarda kullanmamaları yasal problemlerin doğmasını önleme açısından önemli bir nokta olarak düşünülmektedir.

Facebook ve Kişiler Arası İlişkilere Yönelik İstismarlar

Facebook kullanımı kişilerin sosyal hayatları üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Bu konuda yapılan haberlerin çoğu, Facebook kullanımı sonucunda kişiler arasında ortaya çıkan bir çok sorunu konu almaktadır. Bunların içinde en yoğun olarak karşılaşılanı ise evli çiftlerin yaşadıkları sorunlardır. Yapılan içerik analizi sonrası Facebook'ta geçirilen bazı yaşantılar sonucu çiftlerin yaşadıkları kıskançlık ve boşanma vakalarını içeren haberler (8) olarak belirlenmiştir. Özellikle son dönemlerde yaşanan boşanma olaylarının sebepleri arasında Facebook ile bağlantılı sebeplerin artmakta olduğu ifade edilmektedir. Kişilerin Facebook aracılığıyla daha kolay bay/bayan arkadaş edinmesi (4), flört etmesi/sevgili olması (1), bunun sonucu olarak boşanma olayları (3) bunun başlıca sebepleri arasında görülmektedir. Ayrıca aralarında güven bunalımı olan çiftlerin, eşlerini ya da birlikte oldukları kişileri internet ortamında izleme eğilimi olduğu, bunda sık sık kıskançlık problemlerini doğurduğu düşünülmektedir. Bununla beraber kişilerin, eşinin ya da partnerinin kendisinin tanımadığı çok sayıda arkadaşının olduğunu görmekten, bunlar arasında eski birlikteliklerin de olabileceği düşüncesinden tedirgin oldukları bunda bazı problemlere yol açtığı düşünülmektedir.

Bu noktada Facebook kullanımı sonucu yaşanan bir sorun da intihar ve ölüm vakalarıdır. Yapılan içerik analizi sonrası Facebook'ta meydana gelen olumsuz yaşantılar (hakarete maruz kalma, küçük düşme gibi) sonrası ortaya çıkan intihar vakalarına yönelik haberler (7), Facebook'ta dolayısıyla ortaya çıkan olumsuz bir yaşantı (kıskançlık, güvensizlik, hayal kırıklığı gibi) sonucu meydana gelen ölüm vakalarına yönelik haberler (8) olarak belirlenmiştir. Facebook'taki intihar vakalarının genellikle "intihar edeceğini Facebook aracılığıyla duyurma" ve "Facebook'ta yaşanan olumsuz bir yaşantı sonucu meydana gelme" olarak ifade edebiliriz. İntihar edeceklerini kendi profillerinde duyuran kişilerin genellikle bu davranışının arkasında başka bir geçerli sebebin olduğu düşünülmektedir. Ancak, kişiler Facebook aracılığıyla bazı olumsuz yaşantılar geçirmekte, bununla beraber, yaşadıkları bunalım duygusu onları intihara sürükleyebilmektedir. Buna paralel olarak haberlerin içerikleri incelendiğinde, intihar eden kişilerin hâlihazırda psikolojik bunalım içinde oldukları, şiddetli yalnızlık duygusu yaşadıkları veya çevrelerinde kendine güveni olmayan biri olarak tanındıkları gibi problemlerinin olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla bu unsurlara bakarak, Facebook kullanımının doğrudan intihar davranışına neden olmadığı ancak, bazı unsurların bir araya gelmesinde aracı olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan, ergenlik döneminde olan

geçlerin bu tip olumsuz yaşantılardan Facebook aracılığıyla kolaylıkla etkilenebileceği düşünülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Facebook istismarı toplumun hemen her kesiminden kişileri ilgilendiren bir sorundur. Facebook'ta yaşanan olumsuz deneyimlerin, halk sağlığı ve gençlerin kişisel gelişimleri açısından bir tehdit oluşturduğu yadsınamaz bir gerçektir. Yaşanan bu olumsuz olayların nedenlerinin araştırılması ve gereken tedbirlerin alınabilmesi için ihtiyaç duyulan çalışmaların bir an önce başlatılması gerekmektedir. Bu bağlamda Facebook'ta meydana gelen olayların yazılı ve görsel medya ya yansıma biçimi de büyük önem taşımaktadır. Medya sayesinde internet ve sosyal ağlar konusunda insanlara gereken uyarılar ve bilgilendirmeler yapılmalıdır. Bu süreç içerisinde bireylerin medyadan gelen mesajları algılayıp sorgusal bir yaklaşım içinde değerlendirebilmeleri ve eleştirel becerilere sahip bir birey olabilmeleri açısından medya etkisinin önemli olduğu ifade edilmektedir.²² Bu nedenle medyadaki bu etkiyi incelemek Facebook istismarı ve önleme çalışmaları açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmada elde edilen ilk bulgu yayınlanan haberlerin sıklığına göre, Facebook'ta en çok maruz kalınan istismar davranışının yasa dışı kullanımdan kaynaklanan vakalar olduğu belirlenmiştir (75 Haber). Yapılan haberlere bakıldığında, kötü niyetli kişilerin Facebook sosyal paylaşım sitesinin kullanım şartlarından doğan bazı güvenlik zaaflarını kullandıkları görülmektedir. Güvenlik gibi konuların böyle sitelerin kullanımında vazgeçilmez hususlar olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda ortaya çıkan siber suçlar ve bunlarla mücadele de günümüzde önem kazanan konular arasındadır. Milliyet gazetesinin 1.5.2009 tarihinde yer verdiği "Facebook'taki Büyük Tehlike" başlıklı yazısının, bu konuda güzel bir örnek oluşturduğu görülmektedir.²³ Bu haberde, sosyal ağların en gözde ismi olan Facebook adlı sitenin, beraberinde bazı tehlikeler de getirdiği ifade edilmektedir. Haberde, kişilerin profillerini doldururken verdiği bilgilerin, her ne kadar zararsız gibi görünse de, eksik olan verilerle birleştirildiğinde çok ciddi zararlar ortaya çıkarabildiği ifade ediliyor. Telefon üzerinden önemli işlerinizi halletmek için sizden istenen bilgiler arasında; adınız soyadınız, doğum tarihiniz ve doğum yeri gibi verilerin yanı sıra annenizin kızlık soyadı da soruluyor. İlk bilgiler herkes tarafından kolayca öğrenilebilir olsa da annenin kızlık soyadı, herkes tarafından bilinmeyen bir bilgi olduğundan dolayı kimlik doğrulama sırasında güvenliğiniz de sağlanmış oluyor. Oysa, bu bilgiye Facebook üzerinden ulaşmanın çok kolay olduğu

²² Kincal, R.Y ve Kartal, O.Y. Medya Okuryazarlığı Eğitimi. Millî Eğitim, 181, s. 318- 332, 2009.

²³ Milliyet Gazetesi, <http://www.milliyet.com.tr/facebook-ta--font-color-navy-dayi--font-tehlikesi/yasam/sondakikaarsiv/02.01.2010/1089665/default.htm> (Erişim tarihi: 02. 01. 2010).

bilinmektedir. Annenizin kızlık soyadı, dayınızın şu andaki soyadı olduğundan için, korsanların veya kötü amaçlı kişilerin bu bilgiye ulaşmasının da oldukça kolay olduğu görülmektedir. Yasadışı kullanımdan doğan sorunlar gazete haberlerinde olduğu kadar bilimsel çalışmalarda da kendine yer bulan bir konu olarak göze çarpmaktadır.

Kişilerin özel bilgilerini bu tip sitelerde paylaşmaları ve bu konudan doğan problemler noktasında bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Son dönemde 343 Facebook kullanıcısı öğrenci üzerinde yapılan bir çalışmada, kişilerin büyük bir çoğunluğunun bu sitede resim, video, adres, doğum tarihi vs. bilgilerini paylaştıkları ve bu nedenle bilgilerinin güvenliğinden şüphe duydukları, gizliliğinin korunmasına önem verdikleri ifade edilmiştir.²⁴ Yine son dönemde yapılan çalışmalarda, kişilerin Facebook gibi sosyal paylaşım sitelerinde, gizlilik konusunda tereddütleri olmalarına rağmen kişisel bilgilerini paylaştıkları belirlenmiştir.²⁵ Facebook gibi milyonlarca kullanıcıya sahip sosyal ağlar her zaman gizlilik ve güvenlik konularında insanların tereddüt yaşadığı sitelerdir. Gazetelerde yayınlanan haberlerin çoğu bu tereddütü haklı çıkarır nitelikte haberlerdir. Dolayısıyla haberler ile literatürde yer alan bilgilerin paralellik taşıdığı ifade edilebilir.

Facebook kullanımı ve ortaya çıkan sözel istismar haberleri bu araştırmanın dikkati çeken diğer bir bulgusudur. Bu konuda yapılan haberler, haber sıklığına göre ikinci sırada yer almaktadır (36 Haber). Gazetelerde yer alan haberler içinde göze en çok çarpan davranışın özel kişi ve kurumlara hakaret etme davranışı olduğu belirlenmiştir. Facebook sosyal paylaşım sitesinin insanlara bir araya gelme, ortak duygu ve düşüncelerini paylaşma, gruplar kurma imkanı veren bir takım teknik özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Kişiler bu gruplar altında kolayca bir araya gelmekte, duygu ve düşüncelerini hiçbir kısıtlamaya maruz kalmaksızın ifade edebilmektedirler. İlk bakışta düşünce özgürlüğü anlamında olumlu gibi görülebilen bu özellik, perde arkasında bir takım sakıncaları da beraberinde getirmektedir. Milliyet gazetesinin 18.9.2009 tarihinde yer verdiği "Atatürk'e 171 bin Üyeli Grupta Hakaret" başlıklı yazısı bu konuda dikkat çekici bir örnek olarak göze çarpmaktadır.²⁶ Haberde Facebook'ta kimliği belirsiz bir kişinin, 171 bin üyeli

²⁴ Christofides, E., Muise, A. & Desmarais, S. Information Disclosure and Control on Facebook: Are They Two Sides of the Same Coin or Two Different Processes?. *Cyberpsychology & Behaviour*, 12, (3), 2009.

²⁵ Youn S. Teenagers' Perceptions of Online Privacy and Coping Behaviours: A Risk-Benefit Appraisal Approach. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 49, p. 86-110, 2005; Wang, S.S., Moon, S., Kwon, K.H., Evan, C.A. & Stefanone, M.A. Face off: Implications of Visual Cues on Initiating Friendship on Facebook. *Computers in Human Behavior*, 26, p. 226-234, 2010.

²⁶ Milliyet Gazetesi. <http://www.milliyet.com.tr/facebook-ta-ataturk-ve-turklere-hakaret/turkiye/sondakikaarsiv/09.02.2010/1077292/default.htm>. (Erişim Tarihi: 10.02.10).

“Sigara içmeyen kaç kişi kaldık?” grubunun yer aldığı sayfayı ele geçirek Atatürk’e hakaret eden sözler ve dini propaganda içerikli mesajlarla doldurduğu belirtilmektedir. Haberin detaylarına bakıldığında, kendini ‘gündüz mücahidi’ olarak tanımlayan bir internet korsanının, gruptaki üyeleri ‘putperestlikle’ suçladığı, grubun ana resmini değiştirerek Atatürk ve Türklük hakkında çeşitli sözel hakaretler içeren yazılar yazdığı ve site yöneticilerine yapılan şikâyet sonucu Facebook tarafından bu grubun kapatıldığı belirtilmektedir. Site üzerinde kurulan bu tür grupların kontrol dışı olarak genişlediği belirlenmiştir. İnternetin farklı kişileri nasıl bir araya getirdiği konusunda 213 katılımcı üzerinde yapılan bir çalışmada, Facebook’un insanlar arasında sosyal bir bağ kurduğu ve çevreleriyle bütünleşmelerinde yardımcı olduğu sonucuna varılmıştır. Yine aynı çalışmada, Facebook’un kişiler tarafından yeni arkadaş gruplarında yer alma imkânı veren bir araç olarak algılandığı belirtilmektedir.²⁷ Facebook gibi sosyal paylaşım ağlarında kişilerin kendilerini kolayca ifade edebilmeleri, kolayca arkadaş bulabilmeleri ve gruplar kurabilmeleri, bu sitelerin suni bir sosyal yaşam kaynağı haline geldiklerini göstermektedir. Yapılan bir çalışmada kişilerin internet ortamında kendilerini olduklarından daha rahat ifade ettiklerini, ancak sosyal olarak daha arzulanabilir bir profil çizmek için bazı bilgilerini değiştirerek yansıttıklarını ifade etmektedir.²⁸ Buradan hareketle, bu tip sitelerde insanlar arkadaş bulmak, sosyalleşmek gibi olumlu faaliyetlerin yanında başkalarına zarar vermek, onları incitici ya da aşağılayıcı ithamlarda bulunmak gibi olumsuz faaliyetlerin içinde de olabilecekleri ifade edilebilir. Bu bağlamda gazete haberlerinin kötü niyetli kişiler için caydırıcı ifadeler taşımaları önemlidir. Bu tip olaylar haber yapılırken, uygulanan yaptırımlara da yer verilmesinin caydırıcılık açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Facebook kullanımı ve sonrasında meydana gelen fiziksel istismar konusu bir diğer önemli bulgu olarak göze çarpmaktadır (32 Haber). Burada meydana gelen istismarın diğerlerine kıyasla daha dolaylı olduğu düşünülmektedir. Bu konuyla ilgili çıkan haberlerin çoğuna bakıldığında, kişilerin öncelikle Facebook üzerinden irtibata geçtikleri ve daha sonra da çeşitli sebeplerden ötürü gerçek dünyada bir araya geldikleri görülmektedir. Buradaki iletişimin türü istismarı doğurmaktadır. İncelenen gazete haberlerinin çoğunda, kişilerin farklı sebeplerden (küfürleşme, kız arkadaş, dini inanç vs.) ötürü yaşadıkları anlaşmazlık sonrası bir araya gelerek birbirlerine şiddet uyguladıkları görülmektedir. Buna benzer şekilde Facebook üzerinden tanışan kişilerin bir araya gelmesinden doğan tecavüz ya da şantaj haberlerine yönelik haberlerin de gazete haberleri arasında çokça yer aldığı görülmektedir. Bu

²⁷ Madge, C., Meek, J., Wellens, J. & Hooley, T. *a.g.m.* s. 141–155.

²⁸ Yurchisin, J., Watchravesringkan, K., & McCabe, D. B. An Exploration of Identity re-creation in The Context of Internet Dating. *Social Behavior and Personality*, 33, (8), p. 735–750, 2005.

konuda Sabah gazetesinin 26.11.2009 tarihinde yer verdiği “Facebook'ta Tecavüz Tuzağı” başlıklı haberi bu konuda iyi bir örnek teşkil etmektedir.²⁹ Habere göre Mamak'ta oturan ve adı açıklanmayan bir kişi, polise başvurarak 12 yaşındaki kızının kaybolduğunu bildirdi. Olayı araştıran Ankara Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü Bilişim Büro Amirliği ekipleri, 12 yaşındaki ilköğretim öğrencisinin kullandığı bilgisayarlardan K. B. (22) adlı kişi ile Facebook üzerinden görüşme yaptığını tespit etti. Bunun üzerine polis, Antalya'nın Alanya ilçesinde K.B'yi gözaltına aldı. Yapılan sorgulamanın ardından 12 yaşındaki çocuk bulundu. Ankara'ya getirilerek ailesine teslim edilen ve ailesinin isteği üzerine Adli Tıp Kurumu'nda muayene edilen çocuğun tecavüze uğradığı belirlendi. Emniyette sorgulaması tamamlanan K.B. zorla alıkoyma ve küçük yaştaki kız çocuğuna tecavüz suçlaması iddiasıyla çıkarıldığı mahkemede tutuklandı. Bu ve bunun gibi birçok haberde daha internet üzerinden tanışılan kişilerden zarar görme vakaları gözlenmektedir. Burada güven ve risk alma unsurları öne çıkmaktadır. Çünkü insanlar internet üzerinden başka insanlarla tanışıp buluşmayı kabul ettiklerinde onlara güvenmiş ve belli bir oranda da risk almış olmaktadır. Haberlerde yer alan şahıslara bakıldığında çoğunluğun 18 yaşından küçük bireyler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla genelde ergenlik döneminde olan bireylerin bu tip vakalara maruz kaldıkları düşünülmektedir. Risk alma konusunda yapılan bir çalışmada lise öğrencilerinin daha yüksek oranda risk alma davranışı sergiledikleri belirlenmiştir.³⁰ Bu nedenle, Facebook kullanımında fiziksel istismar vakalarına daha çok ergenlik çağındaki gençlerin maruz kaldığı araştırma bulgularıyla da desteklenmektedir.

Facebook kullanımında meydana gelen istismar olayları ile ilgili elde edilen son bulgu kişiler arası istismara yönelik gerçekleşen vakalarla ilgilidir (23 Haber). Gazete haberlerine yönelik yapılan içerik analizi sonrası en çok gerçekleşen vakanın intihar ve ölüm vakaları olduğu görülmektedir. Milliyet gazetesinin 23.9.2009 tarihinde yer verdiği “Facebook'taki hakaretler intihar ettirdi” başlıklı haberi bu konuda gerçekleştirilen istismar olaylarına iyi bir örnektir.³¹ Habere göre İngiltere'nin güneybatısındaki Cheltenham kentinde oturan 15 yaşındaki H. G. adlı kız internetteki sosyal paylaşım sitesi Facebook'taki sayfasına kız arkadaşlarının yazdığı kötü sözlere dayanamayınca köprüden atlayarak yaşamına son verdi. Facebook aracılığıyla erkek arkadaş da

²⁹ Sabah Gazetesi. http://www.sabah.com.tr/Gundem/2009/11/26/facebookta_tecavuz_tuzagi. (Erişim Tarihi: 02.02.2010).

³⁰ Bailey, J. A., Fleming, C. B., Henson, J. N., Catalano, R. F., & Haggerty, K. P. Sexual Risk Behavior 6 Months Post-High School: Associations With College Attendance, Living With a Parent, and Prior Risk Behavior. *Journal of Adolescent Health*, 42, (6), p. 573–579, 2008.

³¹ Milliyet Gazetesi. <http://www.milliyet.com.tr/facebook-taki-hakaretler-intihar-ettirdi/dunya/sondakikaarsiv/08.02.2010/1142263/default.htm>. (Erişim tarihi: 10.02.10).

edinmeye çalışan H. G., kız arkadaşlarının sayfasına yazdığı mesajlar üzerine bunalıma gerdi. Yakın çevresi tarafından 'Kendine güveni olmayan biri' olarak tanımlanan H.G.'nin sınıfındaki kızlar tarafından eleştiri bombardımanına tutulan okulunu bile değiştirdi. H.G. yine de tacizlerden kurtulamayınca köprüden atlayarak yaşamına son verdi. Facebook kullanımı sonrası ortaya çıkan bu ve buna benzer haberler, kişilerin aslında bu tip sosyal ağlar aracılığıyla ne tür bir sosyal yaşama sahip oldukları konusunda bilgi vermesi açısından önemlidir. İntihar; temelinde sosyal, psikolojik, kültürel, ekonomik ve siyasi süreçlerin yattığı kişisel bir olgudur.³² Bazı bilim adamları intihar olgusunu psikolojik nedenlere bağlarken, bazıları da sosyal nedenlere bağlamakta ve intiharla ilgili çeşitli tanımlar aktarmaktadır.³³ Bu noktada, günümüzde artık 7'den 70'e herkesin rahatlıkla kullanabildiği sosyal paylaşım sitelerinin bu konuda açık bir tehlike olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Yapılan gazete haberlerinin tamamına yakını internet üzerinde gerçekleşen bir yaşantı sonucu meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bu sebepten sosyal paylaşım ağları taşıdıkları riskler açısından yeniden değerlendirilmelidir. Bu tip sosyal ağlar, adeta kurallarıyla yaşanan dünyanın aksine sınırları belli olmayan kurasız bir dünya görüntüsü çizmektedir. Bu nedenle, başta çocuklar ve gençler olmak üzere herkes, bu tür sosyal paylaşım ağlarını kullanırken çok dikkatli olmalıdır.

Bu araştırmanın bulguları, yazılı basında aktarıldığı kadarıyla ülkemizde ve dünyada yaşanan Facebook istismarını, bu konunun mağdurlarını, sebep ve sonuçlarını belirlemek açısından önem arz etmektedir. Özellikle gençlerin bu konudan zarar görmelerini önlemek için başta ailelere ve eğitimcilere büyük görevler düşmektedir. Gençlerin internete ve sosyal ağlara aşırı düşkün oldukları bu çağda, internet kullanımında ciddi önlemler alınması gerektiği görülmektedir. Bu konuda çeşitli eğitim projeleri yapılarak, gençlerin ilk ve orta öğretim düzeyinden itibaren bu konularda bilgilendirilmesi, internet yüzünden meydana gelecek olumsuz olayları sınırlandırmak açısından çok önemlidir. Ayrıca, ülkemizde Facebook gibi sosyal paylaşım sitelerini kullanan bireylerin baş etme stratejileri, benlik algısı, problem çözme becerileri gibi psikolojik kavramlar açısından değerlendirilmesinin de bu konudaki çalışmalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

³² Sancak, S. Van'da 2000–2003 Yılları Arasında Meydana Gelen İntihar ve İntihar Girişimleri: Çeşitli Değişkenler Açısından Bir Karşılaştırma. *Sosyoloji Dergisi*, 18, 2007.

³³ Solomon, P. & Draine, J. Adaptive Coping Among Family Members of Persons with Serious Mental Illness. *Psychiatric Services*, 46, 1156–1160, 1995.

Kaynakça

- Aktaş, C. (2005). Interpersonal Communication Through The Internet. *Selçuk İletişim*, Cilt 3, (4), s. 95-104.
- Atıcı, B. (2007). Sosyal Bilgi İnşasına Dayalı Sanal Öğrenme Çevrelerinin Öğrenci Başarısı ve Tutumlarına Etkisi. *Education and Science*, Cilt 143, (32), s. 122- 135.
- Bailey, J. A., Fleming, C. B., Henson, J. N., Catalano, R. F., & Haggerty, K. P. (2008). Sexual Risk Behavior 6 Months Post-High School: Associations With College Attendance, Living With a Parent, and Prior Risk Behavior. *Journal of Adolescent Health*, Vol 42, (6), p. 573–579.
- Burcher, N. (2009). Latest Facebook Usage Statistics by Country. [http:// www. Nickburcher .com /2009/07/latest-facebook-usage-statistics-by.html](http://www.Nickburcher.com/2009/07/latest-facebook-usage-statistics-by.html). (Erişim Tarihi: 02. 02.10).
- Cheshire, P.W. (2009). Facebook and the Fusiform Gyrus. *Ethics & Medicine*, Vol 25, (3), p. 550- 563.
- Christofides, E., Muise, A. & Desmarais, S. (2009). Information Disclosure and Control on Facebook: Are They Two Sides of the Same Coin or Two Different Processes?. *Cyberpsychology & Behaviour*, Vol 12, (3).
- Clifton, A., Turkheimer, E. & Oltmanns, T.F. (2007). Improving Assessment of Personality Disorder Traits Through Social Network Analysis. *Journal of Personality*, Vol 75, (2), p. 1007–1031.
- Cliffon, A., Turkheimer, E. & Oltmanns, T.F. (2009). Personality Disorder in Social Networks: Network Position as a Marker of Interpersonal Dysfunction. *Social Networks*, Vol 31, (1), p. 26–32.
- Cohen, L & Manion, L. (1996). *Research Methods in Education*. Fourth Edition. J&L Composition ltd.North Yorkshire, London, p. 285.
- Ellison, N., Heino, R., & Gibbs, J. (2006). Managing Impressions Online: Self-Presentation Processes in The Online Dating Environment. *Journal of Computer-Mediated Communication*, Vol 11, (2).
- Facebook, 2008. Statistics.Facebook,[http://www.facebook.com /press/info. php? statistics](http://www.facebook.com/press/info.php?statistics), (Erişim Tarihi: 01.02.10).
- Facebook, 2010. Statistics.Facebook, [http://www.facebook.com/press/info.php? statistics](http://www.facebook.com/press/info.php?statistics), (Erişim tarihi: 01.02.10).
- Gibbs, J. L., Ellison, N. B., & Heino, R. D. (2006). Self-Presentation in Online Personals: The Role of Anticipated Future Interaction, Self-Disclosure, and Perceived Success in Internet Dating. *Communication Research*, Vol 33, (2), p. 152–177.

- Hargittai, E. (2008). Whose Space? Differences Among Users and Non-users of Social Network. sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, Vol 1, (13), p. 1.
- Hill, L. N., & White, C. (2000). Public Relations Practitioners' Perception of the World Wide Web as a Communications Tool. *Public Relations Review*, Vol 26, (1), p. 31–51.
- Kadushin, C. (2002). The Motivational Foundation of Social Networks. *Social Networks*, Vol 24, (1), p. 77–91.
- Kıncal, R.Y ve Kartal, O.Y. (2009). Medya Okuryazarlığı Eğitimi. Millî Eğitim, Cilt 181, s. 318- 332
- Levy, S. (2007). Are MySpace users now spacing out? *Newsweek*, Vol 149, (22), p. 26.
- Mack D, Behler A, Roberts B. & Rimland E. (2008). Reaching Students with Facebook: Data and Best Practices. *Electronic Journal of Academic Speech*, Vol 8, (2).
- Madge, C., Meek, J., Wellens, J. & Hooley, T. (2009). Facebook, Social Integration and Informal Learning at University: 'It is More for Socialising and Talking to Friends About Work Than for Actually Doing Work'. *Learning, Media and Technology*, Vol 34, (2), p. 141–155.
- Mangalçı, B. (2002). Lise 2. Sınıf Öğrencilerinin Ailede Çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 35- 36.
- Milliyet Gazetesi, http://www.milliyet.com.tr/facebook-ta--font-color-navy-dayi--font-tehlikesi/_yasam_/sondakikaarsiv/02.01.2010/1089665/default.htm (Erişim tarihi: 02. 01. 2010).
- Milliyet Gazetesi. <http://www.milliyet.com.tr/facebook-ta-aturk-ve-turklere-hakaret/turkiye/sondakikaarsiv/09.02.2010/1077292/default.htm>. (Erişim Tarihi: 10.02.10).
- Milliyet Gazetesi. <http://www.milliyet.com.tr/facebook-taki-hakaretler-intihar-ettirdi/dunya/sondakikaarsiv/08.02.2010/1142263/default.htm>. (Erişim tarihi: 10.02.10).
- Nosko, A., Wood, E. & Molema, S.(2009). All About Me: Disclosure in Online Social Networking Profiles: The Case of Facebook. *Computers in Human Behavior* , In Pres.
- Ortiz, M.G.R., Hoyos, J.R.C. & Lopez, M.G.R. (2004).The Social Networks of Academic Performance in a Student Context of Poverty in Mexico. *Social Networks*, Vol 26, (4), p. 175–188.

- Peluchette, J. & Karl, K. (2007). Examining Students' Intended Image on Facebook: "What Were They Thinking?!" *Journal of Education For Business*, Vol 85, (30).
- Ronn, K. Social Networking: Closer Than You Think. *Business Week Online*, Vol , 12, (4).
- Sabah Gazetesi. http://www.sabah.com.tr/Gundem/2009/11/26/facebookta_tecavuz_tuzagi. (Erişim Tarihi: 02.02.2010).
- Sancak, S. (2007). Van'da 2000–2003 Yılları Arasında Meydana Gelen İntihar ve İntihar Girişimleri: Çeşitli Değişkenler Açısından Bir Karşılaştırma. *Sosyoloji Dergisi*, Vol 18, (2).
- Seder, P.J. & Oishi, S. (2009). Ethnic/racial homogeneity in college students' Facebook friendship Networks and subjective well-being. *Journal of Research in Personality*, Vol 43, (6), p. 438–443.
- Selwyn, N. (2009). Faceworking: exploring students' education-related use of Facebook. *Learning, Media and Technology*, Vol 34, (2), p. 157–174.
- Solomon, P. & Draine, J. (1995). Adaptive Coping Among Family Members of Persons with Serious Mental Illness. *Psychiatric Services*, Vol 46, (5), p. 1156–1160.
- TDK, 2010. <http://tdkterim.gov.tr/seslisozluk/?kategori=yazimay&elim=esec=03431> (Erişim Tarihi: 02.02.10).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Nitel Araştırma Yöntemleri. Beşinci Baskı. Ankara, s.197.
- Youn S. (2005). Teenagers' Perceptions of Online Privacy and Coping Behaviours: A Risk-Benefit Appraisal Approach. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, Vol 49, (3), p. 86–110.
- Yurchisin, J., Watchravesringkan, K., & McCabe, D. B. (2005). An Exploration of Identity re-Creation in The Context of Internet Dating. *Social Behavior and Personality*, Vol 33, (8), p. 735–750.
- Wang, S.S., Moon, S., Kwon, K.H., Evan, C.A. ve Stefanone, M.A. (2010). Face off: Implications of Visual Cues on Initiating Friendship on Facebook. *Computers in Human Behavior*, Vol 26, (9), p. 226–234.
- Waters, D.R., Burnett, E., Lamm, A. & Lucas, J. (2009). Engaging Stakeholders Through Social Networking: How Nonprofit Organizations are Using Facebook. *Public Relations Review*, Vol 35, (13), p. 102–106.